

Vägledning om kriterier för föranmälan av kontroll inom växtskyddsmedelsområdet

Kontrollen av växtskyddsmedel omfattas av EU:s kontrollförfordning (EU) 2017/625¹. Offentlig kontroll är bland annat de aktiviteter och undersökningar som behöriga myndigheter utför för att verifiera att aktörer följer lagstiftningen.² Behöriga myndigheter i Sverige är Kemikalieinspektionen, länsstyrelser och kommuner.

Offentlig kontroll ska enligt artikel 9.4 i kontrollförfordningen utföras utan föranmälan, utom då en föranmälan är nödvändig och vederbörligen motiverad för att kontrollen ska kunna utföras. Vad gäller offentlig kontroll på aktörens begäran får den behöriga myndigheten avgöra om kontrollen ska utföras med eller utan föranmälan. Offentlig kontroll med föranmälan ska inte utgöra något hinder för offentlig kontroll utan föranmälan.

Kriterierna i detta dokument är tänkta att skapa samsyn och likvärdiga bedömningar när kontrollmyndigheterna avgör om en kontroll ska vara föranmäld eller oanmäld.

Syfte med kontrollen

Offentlig kontroll utförs för att verifiera efterlevnaden av bestämmelserna i de regelverk inom hela livsmedelskedjan som omfattas av kontrollförfordningen. Kontrollen bidrar till att undanröja, begränsa eller minska risker för människors, djurs eller växters hälsa samt miljön. Kontrollen syftar också till att säkerställa god sed inom handeln och att skydda konsumenternas intressen.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG.

² Artikel 2.1 i kontrollförfordningen.

Kontrollen ska vara verkningsfull och ge en rättvisande och ärlig bild av hur verksamheten bedrivs i vardagen. Enligt artikel 9.5 i kontrollförordningen ska offentlig kontroll i möjligaste mån utföras med minsta möjliga administrativa börda och verksamhetsstörningar för aktörerna, utan att detta inverkar negativt på kontrollens verkningsfullhet.

Skillnader mellan oanmäld och föranmäld kontroll

Utgångspunkten i lagstiftningen är att kontrollen ska ske oanmält för att inspektera den faktiska verksamheten. En föranmälan ska bara göras när det är nödvändigt och vederbörligen motiverat. Det finns risk att en föranmälan av besöket kan äventyra och motverka syftet med kontrollen. Aktören skulle kunna anpassa sin verksamhet inför besöket och eventuellt "städa undan" sådant som kontrollanten annars skulle kunna anmärka på. Samtidigt kan en föranmälan göra kontrollen mer effektiv och träffsäker, då man på förhand kan säkerställa att rätt personer och dokumentation finns på plats.

Den avgörande skillnaden mellan oanmäld och föranmäld kontroll ligger i om aktören har fått förvarning om besöket i förväg eller inte. En kontroll är oanmäld så länge aktören inte har fått kännedom om besöket. Om myndigheten på något sätt meddelar aktören om en specifik plats och tid för besöket, räknas kontrollen som föranmäld. Det har ingen betydelse hur informationen lämnas, ett telefonsamtal eller ett e-postmeddelande räcker för att besöket ska anses som föranmält.

Observera att mer generell information via en webbsida eller informationsbrev om att kontroll ska bedrivas i ett område under en viss tidsperiod inte anses vara en föranmäld kontroll.

Kontrollmyndigheten avgör om kontrollen ska vara föranmäld

Kontrollmyndigheten kan frånga utgångspunkten om oanmäld kontroll om det är en förutsättning för att besöket ska kunna genomföras. Det är kontrollmyndigheten som avgör om kontrollen ska vara föranmäld. Myndigheten bör motivera i kontrollrapporten varför en föranmälan bedömdes vara nödvändig.

Bedömningen ska göras från fall till fall och grunda sig på följande:

- Syftet med kontrollen
- Förutsättningarna för att genomföra kontrollen
- Risker och fördelar med att föranmäla
- Möjligheter till samordning med andra myndigheter eller andra kontroll- och tillsynsområden inom den egna myndigheten.

Om kontrollmyndigheten anser att en föranmälan behövs, bör bokningen göras så nära inpå kontrollbesöket som möjligt.

Villkor och kriterier för föranmäld kontroll

Kontrollmyndigheten ska ha tydliga och sakliga skäl till att föranmäla kontrollen. Det kan handla om att kontrollen ska kunna utföras eller vara verkningsfull.

Följande kriterier och villkor avgör när det är motiverat att föranmäla en kontroll hos en aktör som säljer eller använder växtskyddsmedel:

1. Tillgänglighetsproblem

- **Långa geografiska avstånd i kombination med praktiska förutsättningar:** Långa resvägar i kombination med andra kriterier, ex. att nyckelpersoner är på plats eller tillgänglig dokumentation finns tillgänglig, kan påverka resurseffektiviteten och är inte proportionerligt mot risken för bomkörning.
- **Isolerade eller svåråtkomliga områden:** Gäller exempelvis avlägsna gårdar eller skogsområden.
- **Begränsningar i transport:** Exempelvis gles kollektivtrafik, behov av terrängfordon eller färjeförbindelser.
- **Spridning av växtskyddsmedel på tillfälliga platser:** Exempelvis banvallar, allmänna ytor eller vägrenar.

2. Organisatoriska och tekniska skäl

- **Oregelbundna arbetstider:** När verksamheten endast bedrivs under varierande arbetstider eller specifika arbetsperioder.
- **Krav på specifik dokumentation:** Underlag som är tidskrävande för aktören att sammanställa direkt vid mötet.
- **Specifika säkerhetsrutiner:** Verksamheter med strikta tillträdesregler och där säkerhetsrutiner måste följas, exempelvis vid återinträde i behandlade växthus.
- **Närvaro av nyckelpersonal:** Situationer där rätt personer med sakkunskap måste vara på plats.

Exempel på bedömningar

Nedanstående tabell konkretiserar hur villkoren för föranmälan kan se ut i praktiken för några av de vanligaste aktörerna inom växtskyddsmedelsområdet. Listan är inte uttömmande, utan exemplen ska ses som ett tillvägagångssätt för hur kontrollmyndigheten kan resonera och göra sina bedömningar i liknande situationer.

Typ av aktör	Situation/Kontrollmoment	Bedömning om föranmälan är motiverad
Jordbruk	Kontroll där tillträde till byggnader, konstruktioner och låsta utrymmen krävs.	Ja , om det krävs för att säkerställa tillträde och för att kontrollen ska kunna genomföras som planerat.
	Kontroll där verksamhetsutövaren behöver närvara, exempelvis för att säkerställa att smittskyddsrutiner följs.	Ja , för att säkerställa att berörda personer finns tillgängliga vid kontrollen.
	Samordnad kontroll som omfattar flera kontrollområden.	Ja , kontrollmyndigheten kan dock välja att föranmäla vissa delar och hålla andra oanmälda.
Återförsäljare	Kontroll sker i butik under ordinarie öppettider.	Nej , personal och dokumentation ska finnas tillgänglig under butikens öppettider.
Parker eller trädgårdar dit allmänheten har tillträde	Kontroll av genomförd spridning av växtskyddsmedel.	Ja , om det är nödvändigt för att rätt person och dokumentation ska finnas på plats.

När föranmälan är olämplig och bör undvikas

Vissa situationer kräver att kontrollen utförs utan förvarning. Oanmälda kontroller ska genomföras när kontrollmyndigheten behöver få en ögonblicksbild av verksamheten eller när risken för påverkan på resultatet är stor vid föranmälan.

Exempel på situationer där föranmälan är olämplig:

- Vid misstanke om fusk, exempelvis
 - att olagliga växtskyddsmedel används eller göms undan
 - att dokumentation sker långt efter att spridningen utförts.
- Vid kontroll av att personalen har tillstånd att använda växtskyddsmedel inom verksamheter med stor personalomsättning.
- Vid kontroll efter klagomål på hantering eller spridning av växtskyddsmedel.
- Vid misstanke om olagliga utsläpp eller andra miljöbrott.

Samordning av kontroller och tillsyn

En offentlig kontroll kan omfatta både oanmälda och föranmälda delar. Exempelvis kan ett föranmält tillsynsbesök enligt andra bestämmelser i miljöbalken samordnas med en oanmäld kontroll av växtskyddsmedel, om det gör kontrollen mer effektiv.

Kontrollmyndigheten kan föranmäla vissa moment och sedan, vid själva besöket, även utföra oanmälda moment som till exempel provtagning.